

G. E. LESSING.

ΛΑΟΚΩΝ*

*H

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΟΡΙΩΝ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΟΙΗΣΕΩΣ

Δ'.

Ὁ Λαοκῶν τοῦ Βιργιλίου κραυγάζει. Ἄλλ' ὁ κραυγάζων οὗτος Λαοκῶν ἦν ἐκεῖνος ἀκριβῶς, ὃν ἡμεῖς ὡς τὸν προβλεπτικώτατον πατριώτην καὶ στοργικώτατον πατέρα γνωρίζομεν καὶ ἀγαπῶμεν. Τὴν οἰωγὴν σχετίζομεν οὐχὶ πρὸς τὸν χαρακτῆρα αὐτοῦ ἀλλ' ἀπλῶς πρὸς τὸ ἀφόρητον αὐτοῦ πάθος. Τοῦτο μόνον ἀκούομεν ἐν τῇ κραυγῇ αὐτοῦ, ὃ δὲ ποιητὴς μόνον διὰ τῆς κραυγῆς ταύτης ἠδύνατο νὰ καταστήσῃ ἡμῖν τοῦτο αἰσθητόν.

Τίς λοιπὸν ἔτι αὐτὸν κατακρίνει; τίς δὲ μᾶλλον δὲν ἀφείλει νὰ ὁμολογήσῃ, ὅτι ὅσον ὀρθῶς ἀπέφυγε ὁ καλλιτέχνης τοῦ παραστήσαι κραυγάζοντα τὸν Λαοκῶντα; κατὰ τοσοῦτον ὀρθῶς ἐπίσης ὁ ποιητὴς κραυγάζοντα αὐτὸν περιγράφει; Ἄλλ' ὁ Βιργίλιος εἶναι ἐνταῦθα ἀπλῶς ἐπικός ποιητής. Δικαιοῦται δ' ἄραγε νὰ συμπερίληθῇ ἐν τούτῳ καὶ ὁ δραματικός; ἄλλην βεβαίως ἐντύπωσιν προξενεῖ ἢ ἀφήγησις τῆς κραυγῆς προσώπου τινὸς καὶ ἄλλην ὅλως αὐτὴ αὐτὴ ἢ κραυγὴν.

Τὸ διὰ τὴν πλήρη ζωῆς ζωγραφίαν τοῦ ἠθοποιοῦ προωρισμένου δράμα τοῦτου ἔνεκεν ἴσως ἔδει αὐστηρότερον νὰ προσκολλᾶται εἰς τοὺς νόμους τῆς ὑλικῆς ζωγραφίας. Ἐν αὐτῷ δὲν νομίζομεν ὅτι ἀπλῶς βλέπομεν καὶ ἀκούομεν κραυγάζοντα φιλοκτῆτην, ἀλλ' ἀκούομεν καὶ βλέπομεν πραγματικὴν κραυγὴν. Ὅσῳ μᾶλλον ὁ ἠθοποιὸς προσπελάζει τῇ φύσει, τοσοῦτ' ἐπεισθητότερον προσβάλλονται κατ' ἀνάγκην ἢ τε ὁραδὶς καὶ ἢ ἀκοὴ ἡμῶν: διότι εἶναι ἀναντιρρήτον ὅτι μετὰ φυσικότητος ταῦτα συμβαίνουσιν, ἀφοῦ τοσοῦτον δυνατὰς καὶ σφοδράς ἐκφράσεις πόνου ἀκούομεν. Πρὸς τούτοις τὸ σωματικὸν ἄλγος ἐν γένει ἥμισυ εἶναι ἡκανόν πρὸς πρὸκλήσιν συμπαθείας, ἢν ἄλλα δεινὰ διεγείρουσιν. Ἡ ἡμετέρα φαντασία τοσοῦτον ὀλίγον δύναται νὰ ποιῆται διάκρισιν τοῦ ἐνὸς εἶδους τοῦ ἄλγους ἀπὸ τοῦ ἄλλου, ὥστε ἢ ἀπλῆ τούτου ὅψις ἀδυνατεῖ ἰσοβάθμιόν πῶς πρὸς τοῦτο νὰ διεγείρῃ ἐν ἡμῖν αἰσθημα. Ὁ Σοφοκλῆς λοιπὸν, ἀφίκαν τὸν Φιλοκτῆτην καὶ Ἡρακλῆ νὰ μεμψιμοιῶσι καὶ νὰ θρηνηῶσι, νὰ κραυγάζωσι καὶ ἰάχωσιν, εὐχερῶς ἠδύνατο νὰ παραβῇ οὐχὶ ἀπλῶς αὐθαίρετον ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ φύσει τῶν ἡμετέρων αἰσθημάτων βασιζομένην ἀξιοπρέπειαν. Εἶναι ἀδύνατον νὰ αἰσθάνωνται οἱ παρεστῶτες τοσαύτην συμπάθειαν ἐπὶ τῷ πόνῳ αὐτῶν, ὅσην αἱ ὑπέμετροι αὐταὶ ἐκδηλώσεις φαίνονται ἀπαιτούσαι. Ὑμῖν τοῖς θεαταῖς θέλουσι φανῇ αὐταὶ συγκριτικῶς ψυχραὶ καὶ ὅμως τὴν ἐπὶ ταύταις συμπάθειαν δὲν δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν ἄλλως ἢ ὡς τὸ μέτρον τῆς ἡμετέρας. Πρὸς τούτοις προσθέσωμεν ὅτι ὁ ἠθοποιός, παριστάνων τὸ σωματικὸν ἄλγος, δυσχερῶς, μᾶλλον δὲ οὐδαμῶς θά

ἠδύνατο μέχρις ἐξαπατήσεως τῶν θεατῶν αὐτὸ νὰ ἐξωθήσῃ: τίς οἶδε δὲ ἐάν οἱ νεώτεροι δραματοῦργοι δὲν ἦσαν ἀξιεπαίνοι μᾶλλον ἢ ἀξιοκατάκριτοι ἐπὶ τῷ ὅτι, εἴτε καθ' ὁλοκλήριαν διέφυγον τοὺς βράχους τούτους, εἴτε δι' ἐλαφροῦ σκαφιδίου τούτους παρέκαμψαν.

Ὅποσα πράγματα ἠθέλον φαίνεσθαι θεωρητικῶς ἀπαντήματα ἐάν μὴ ἡ κρίσις ἐπετύγχανε διὰ τῆς πράξεως τὸ ἐναντίον ν' ἀποδείξῃ. Πάσαι αὗται αἱ θεωρίαι δὲν εἶναι ἀβάσιμοι, οὐχ ἦτον ὁ Φιλοκτῆτης παραμένει ἐν τῶν ἀριστουργημάτων τῆς σκηνῆς. Διότι μέρος μὲν αὐτῶν δὲν θίγει ἰδίως τὸν Σοφοκλῆα, μόνον δὲ ἐφ' ὅσον οὗτος ἀπέφυγε τὰς ἐπιλοιπούς αὐτῶν ἐπέτυχε καλλωνῶν, ἅς ὁ δειλὸς περὶ τὴν καλλιτεχνίαν κριτὴς οὐδὲ νὰ ὀνειροπολῇ θά ἠδύνατο ἄνευ τοῦ παραδείγματος τούτου. Αἱ ἀκόλουθοι παρατηρήσεις ἐναργέστερον τοῦτο θ' ἀποδείξωσι.

1. Ὅποσον θαυμασίως ἔγνω ὁ ποιητὴς νὰ ἐνισχύσῃ καὶ ἀναπτύξῃ τὴν ιδέαν τοῦ σωματικοῦ πόνου! Ἐξέλεξato πληγὴν—(διότι καὶ τὰς περιστάσεις τοῦ ἱστορικοῦ δύναται τις νὰ θεωρήσῃ ἀπὸ ἐκ τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἐκλογῆς ἀπερρέουσας, ἐφ' ὅσον ὅπλ. ἐξέλεξato τὸ ὅλον ἱστορικὸν ἔνεκα τούτων ἀκριβῶς τῶν ἐπωφελῶν αὐτῷ περιστάσεων)—ἐξέλεξato, λέγω, πληγὴν καὶ οὐχὶ ἐσωτερικὸν τι νόσημα, διότι ἐκεῖνη ζωηρότερον δύναται νὰ παρασταθῇ ἢ τοῦτο, ὅσονδῆποτε ὀδυνηρὸν κἂν ἔτι ᾖ. Ἡ τὸν Μελέαγρον κατατῆκουσα ἐνδόμυχος συμπαθητικὴ φλόξ, ὅτε ἐθυσιάσεν αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ ἐν τῇ ὀλεθρίᾳ τῆς ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τῶν ἰδίων ἀδελφῶν ὀργῆς πυρῆς, θά ἦτο κατὰ συνέπειαν ὀλιγώτερον θεατρικὴ ἢ ἡ πληγὴ. Καὶ ἡ πληγὴ αὐτὴ ἀπετέλει θείαν νέμεσιν! Ταύτην ἀπαύστως ἐλυμαίνετε πλέον ἢ φυσικὸν δηλητηριον, περιοδικῶς δὲ μόνον ἐπῆρχετο ἰσχυρότερα ὑπὸ τῶν πόνων προδορῆ, καθ' ἣν πάντοτε ὁ ἄτυχὴς παρεδίδοτο εἰς γαρκαρικὸν ὕπνον, δι' οὗ ἔδει ν' ἀναζωπυρνωθῶν αἱ ἐξηντλημέναι αὐτοῦ δυνάμεις ἵνα καὶ αὖθις θυνθῇ τὰς αὐτὰς νὰ ὑποστῇ συνεπείας τῆς πημονῆς αὐτοῦ. Ὁ Σατωμπρὲν, παρίστανειν αὐτὸν ἀπλῶς τετραυματισμένον ὑπὸ δεδηλητηριασμένου βέλους Τρώος. Τί ἑκτακτὸν δύναται τις νὰ ἀναμένῃ ἐκ περιπτώσεως τοσοῦτον συνήθους; Ὅσον ἀφορᾷ εἰς αὐτὸ ἅπαντες οἱ ἀρχαῖοι πολέμασται ὑπέκειντο τοῖς βέλεσι τούτοις: πῶς δὲ συνέδραμότε παρὰ τῷ φιλοκτῆτῃ μόνον τόσον φοβεράς συνεπείας νὰ ἔχῃ; Πολλῶ ἀπιθαγοτέρα εἶναι ἢ ἐπὶ ἐννέα ὁλόκληρα ἔτη ἐνέργεια φυσικοῦ δηλητηρίου, ἄνευ θανασίμου ἀποτελέσματος, παρ' ἅπαν τὸ μυθώδες θαυμάσιον, δι' οὗ ὁ Ἕλλην τοῦτο ἐκόσμησε.

2. Ὅσον μεγάλους καὶ φοβεροὺς ὅμως παρίστα τοὺς σωματικοὺς πόνους τοῦ ἥρωος αὐτοῦ, οὐχ ἦτον κάλλιστα ἠσθάνετο ὅτι αὐτοὶ μόνον οὐδόλως θά ἐπῆρχουν ἵνα διεγείρωσαν αἰσθητὸν βαθμὸν συμπαθείας. Ταῦτον ἔνεκα συνέδραμο τούτους μετ' ἄλλων δειγμάτων, ἅτινα, ἐπίσης καθ' ἑαυτὰ θεωρούμενα, δὲν ἠδύναντο ἰδιαίτερον νὰ προκαλέσωσι συγκινήσιν, ἀλλ' ἅτινα διὰ τοῦ συνδέσμου τούτου ἐλάβον ἀκριβῶς τοσοῦτον μεγαλῶς κινήσιν, ὅσην εἰς τοὺς σωματικοὺς πόνους πάλιν μετέδιδον. Τὰ δεινὰ ταῦτα δ' ἦσαν π. χ. ἡ πλήρης στέργις τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας, πείνα καὶ ἀπασα ἐν γένει αἱ δυσχέρειαι

*) Ἰδε ἀριθ. 6, σελ. 103—105.

τοῦ βίου, εἰς ἃς ἐκτίθεται τὶς ὑπὸ σκληρὸν οὐρανὸν ἐν τῇ στερηθείᾳ ἐκεῖνη. Ἡ φαντασθῶμεν ἄνθρωπον, ὑπὸ τοιαύτας εὐρισκόμενον περιστάσεις, πλὴν ἀπολαύοντα ὑγείας, δυνάμως καὶ φιλοπονίας καὶ θὰ ἔχωμεν ἓνα Ροδινῶνα Κροῦσον, ὃς μικρὰν ἔχει ἀξίωσιν ἐπὶ τῆς ἡμετέρας συμπαθείας, εἰ καὶ βεβαίως ἀλλως τε ἡ τύχη αὐτοῦ οὐδόλως ἀδιάφορος εἶναι εἰς ἡμᾶς. Διότι φανίως τοσοῦτον εὐχαριστούμεθα ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας ὥστε νὰ μὴ φαίνεται ἡμῖν ζίαν θελκτικὴ ἡ ἡρεμία, ἣν ἔξω ταύτης ἀπολαύομεν, ἰδίᾳ ἐπὶ τῇ ιδέᾳ, ἥτις πᾶν ἄτομον κολακεύει, ὅτι δηλ.

1) Ἐκεῖνο, ὅπερ ἐν τῇ πλοκῇ ταύτῃ ἰδιαζόντως φαίνεται συγκινοῦν τὸν χορὸν, παρατηροῦντα τὴν ἀθλιότητα τοῦ Φιλοκτήτου, εἶναι ἡ ἄκρα αὐτοῦ ἀπομόνωσις. Ἐν ἐκάστῃ λέξει ἀκούομεν τὸν κοινωνικὸν Ἑλληνα· ἐν τούτοις ἐπέχω περὶ μιᾶς τῶν ἐνταῦθα ἀνηκουσῶν περικοπῶν· ἐστὶ δ' αὕτη (στ. 201—205).

Ἴν' αὐτὸς τὴν πρόσσυτος οὐκ ἔχων βᾶσιν

Οὐδὲ τιν' ἐγγύρων,

Κακογείτονα παρ' ὧ στόνον ἀντίτυπον

Βαρύρωτ' ἀποκλαύ-

σειεν αἵματ' ἁπλόν.

Ἡ κοινὴ μετάφρασις τοῦ Winshem ἐκφράζει τοῦτο ὅδε πως.

Ventis expositus et pedibus captus

Nullum cohabitatores

Nec vicinum ullum saltem malum habens,

apud quem gemitum mutuum

Gravemque ac cruentum

Ederet.

Τοῦ ἀνωτέρω διαφέρει ἡ ἀδικαιολόγητος μετάφρασις τοῦ Th. Naogeorgus μόνον κατὰ τὰς λέξεις:

Ubi ipse ventis erat expositus, firmum gradum non habens,

Nec quenquam indigenarum,

Nec malum vicinum, apud quem ploraret

Vehementer edacem

Sanguineum morbum, mutuo gemitu.

Ἡδυνάμεθα νὰ πιστεῦσωμεν ὅτι ὁστος τὰς μεταβεβλημένας ταύτας λέξεις ἐδανείσθη ἐκ τῆς ἐν στίχοις μεταφράσεως τοῦ Th. Naogeorgus. Διότι ὁστος—τοῦ ἔργου αὐτοῦ στανιωτάτου ὄντος καὶ αὐτὸς ὁ Φαβρίκιος ἐγνώρισεν αὐτὸ μόνον ἐκ τοῦ βιβλιογραφικοῦ καταλόγου τοῦ Ὁπωρίνου—(Operin J., σφδρ τυπογράφος ἐκ Βασιλείας, ὅστινος τὸ ἀληθὲς ὄνομα ἦτο Herbst (= φιλντόπωρ) γενν. ἐν Βασιλείᾳ 1507. + 1568· ἐκτὸς λαμπρῶν ἐκδόσεων προσέθηκε καὶ πολυτίμους σημειώσεις εἰς τὸν Πλάινον, Πλούταρχον κτλ. Σ. Μ.). ἐκφράζεται ὅδε.

— ubi expositus fuit

Ventis ipse, gradum firmum haud habens

Nec quenquam indigenam, nec vel malum

Vicinum, ploraret apud quem

Vehementer edacem atque cruentum

Morbum mutuo.

Ἐὰν αἱ μεταφράσεις αὐταὶ ἦναι ὀρθαί, ὁ χορὸς τότε ἐκφέρει τὸν ἱσχυρότατον ἔπαινον ἐξ ὅσων δύναται τὶς νὰ εἴπῃ εἰς ἐξύμνησιν τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας. Οὐδένα ἔχει περὶ αὐτὸν ὁ τάλας, οὐδὲ τινα φίλον γείτονα γνωρίζει· εὐτυχῇ αὐτὸν θεωρῶν καὶ εἴ τινα κακὸν τοιοῦτον ἐκεκτητό. Ταύτην τὴν περικοπὴν πιθανόν καὶ ὁ Τόμας ὅτι εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν, ὅστις τίθησιν εἰς τὸ στόμα τοῦ ἐπίσης εἰς ἔργον νῆσον ὑπὸ κακούργων ἐκτεθειμένου Μελίσσανδρου τοὺς ἐξῆς λόγους.

Cast on the wildest of the Cyclad isles

Where never human foot had marked the shore,

These Ruffians left me—yet believe me, Arcas,

Such is the rooted love we bear mankind

All ruffians as they were, I never heard

A sound so dismal as their parting oars.

βαθυμδὸν δύναται νὰ ἐθισθῇ ἐν τῇ στερηθείᾳ τῆς ξένης βοήθειας. Φαντασθῶμεν ἄψ' ἑτέρου ἄνθρωπον ὑπὸ τὴν ὀδυνηροτάτην καὶ ἀνίατον ἀσθένειαν, πλὴν ὑπὸ εὐμενῶν ταυτοχρόνως περικυκλούμενον φίλων, οἵτινες πᾶσαν αὐτῷ ἀποδοδοῦσι στέγησιν, οἵτινες, ὅσον αὐτοῖς ἐγκτεταί, ἀνακουφίζουσι τὸ δεινόν, ὅψ' οὐ κατέχεται, ἐναντίον δὲ τῶν ὁποίων οὕτως παραπονεῖται καὶ ὀδύρεται: ἀναμφιβόλως θὰ συμπαθήσωμεν αὐτῷ, ἢ συμπάθεια ὅμως αὐτῇ δὲν διαρκεῖ ἐπ' ἀπειρον, καθόσον ἐν τέλει, ὑψοῦντες τοὺς ὤμους, συνιστῶμεν αὐτῷ ὑπομονήν. Μόνον ὅταν αἱ δύο περιπτώσεις συμπίπτωσι, ὅταν δηλ. ὁ ἐν τῇ ἀπομονώσει διατελὼν καὶ τῶν σωματικῶν αὐτοῦ δυνάμεων ἐσθερεῖτο, τῷ δὲ νοσοῦντι τοσοῦτον ὀλίγη παρέχεται

Καὶ ὁστος θὰ προετίμα κοινωνίαν ἐκ κακούργων τῆς παντελοῦς στερήσεως τοιαύτης. Μέγας ὄντως καὶ ἐξοχος νοῦς! Ἀρκεῖ νὰ ἦτο βέβαιον ὅτι πράγματι ἐλέγχθη τοιοῦτό τι παρὰ τοῦ Σοφοκλέους. Μετὰ λύπης ὅμως ἀναγκάζομαι νὰ ὁμολογήσω ὅτι οὐδὲν παρόμοιον εὕρισκω παρὰ τῷ Σοφοκλεῖ· καὶ ἂν ἀκόμη ἤθελον νὰ βλέπω διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ Σχολιαστοῦ καὶ οὐχὶ τῶν ἐμῶν, ὁ ὁποῖος Σχολιαστὴς τὰς λέξεις τοῦ ποιητοῦ οὕτω περιγράφει: «Οὐ μόνον ὅπου καλὸν οὐκ εἶχε τινα τῶν ἐγγυρίων γείτονα, ἀλλὰ οὐδὲ κακόν, παρ' οὗ ἀμοιβαῖον λόγον στενάζων ἀκούσεις». «Ὁν τρόπον τὴν ἐρμηνείαν ταύτην ἠκολούθησαν οἱ μνημονευθέντες μεταφρασταί, οὕτως ἔπραξε τὸ αὐτὸ καὶ ὁ Brumoy ὡς καὶ ὁ νεώτερος ἡμῶν γερμανὸς μεταφραστὴς. Ἐκεῖνος μὲν λέγει sans société, meme importune· ὁστος δὲ «jeder Gesellschaft, auch der beschwerlichsten beraubt», (ἐστερημένος πάσης κοινωνίας καὶ αὐτῆς τῆς ἐνοχλητικωτάτης)· οἱ λόγοι τοῦ διατὶ ἐγὼ ἀναγκάζομαι πάντων τούτων νὰ διαφέρω εἰςιν οἱ ἐξῆς: Κατὰ πρῶτον εἶναι φανερόν ὅτι ὅταν ἡ λέξις κακογείτονα χωρισθῇ ἀπὸ τοῦ τιν' ἐγγύρων καὶ ἀποτελεσθῇ ἰδιαιτέρον μέρος, κατ' ἀνάγκην πρέπει τὸ μέρος οὐδὲ νὰ ἐπαναλειφθῇ πρὸ τῆς λέξεως κακογείτονα. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν συμβαίνει τοῦτο, ἐπίσης φανερόν ἀποβαίνει ὅτι ἡ λέξις κακογείτονα ἀνήκει εἰς τὸ τινα, τὸ δὲ μετὰ τὸ ἐγγύρων κόμμα πρέπει νὰ ἐκλίπη. Τὸ κόμμα τοῦτο παρεστέρησεν ἐκ τῆς μεταφράσεως, καθόσον πράγματι εὕρισκω ὅτι ἐλληνικωτάται τινες ἐκδόσεις (π.χ. ἡ Βιττεμβέργειος τοῦ 1585, εἰς 8ον, ἥτις ὅλως ἄγνωστος ἔμεινεν εἰς τὸν Φαβρίκιον) δὲν ἔχουσι τοῦτο, τίθενται αὐτὸ, ὡς καὶ ἀρμόζει, μόνον μετὰ τὸ κακογείτονα. Δεύτερον, κακὸς ἄρα γείτονα εἶναι ἐκεῖνος, ἐξ οὗ δύναμεθα ν' ἀναμείνωμεν στόνον ἀντίτυπον, ἀμοιβαῖον» ὡς ἐκφράζει τοῦτο ὁ σχολιαστὴς; Τὸ ἀμοιβαῖος μετ' ἡμῶν στενάχειν, εἶναι ἴδιον φίλου οὐχὶ δὲ ἐχθροῦ. Ἐν βραχείᾳ λοιπόν, ἐσφαλμένως ἐνόησαν τὴν λέξιν κακογείτονα· παρεδέχθησαν δηλ. ὅτι αὕτη ἀποτελεσθῇ ἐκ συνθέσεως μετὰ τοῦ ἐπιθέτου κακός, ἐνὸς παράγεται ἐκ συνθέσεως μετὰ τοῦ οὐσιαστικοῦ τὸ κακόν· τὴν λέξιν ἡρμήνευσαν ὡς σημαίνουσαν κακὸν γείτονα ἐνὸς τοῦναντίον ἔδει νὰ ἐρμηνευθῇ ὥδε· γείτων τοῦ κακοῦ, ὡς τὸ κακομάντις, δὲν σημαίνει τὸν κακόν, τοῦτέστι τὸν ψευδῆ, τὸν ἀναλήθην μάντιν, ἀλλὰ μάντιν τοῦ κακοῦ, καὶ τὸ κακογείτων δὲν σημαίνει τὸν κακὸν ἥτοι ἀδελφὸν τεχνίτην ἀλλὰ τεχνίτην τοῦ κακοῦ. Ὑπὸ τὸν ὅρον γείτων τοῦ κακοῦ, ὁ ποιητὴς δὲν ἐνοεῖ ἢ ἐκεῖνον, ὅστις εἶπε ὑπὸ τῶν αὐτῶν καὶ ἡμεῖς ἀτυχημάτων κατέχεται, εἴτε ἐκ φιλίας συμμερίζεται τὰ ἡμέτερα ἀτυχήματα, οὕτως ὥστε ὅλοι αἱ λέξεις οὐδ' ἔχουν τιν' ἐγγύρων κακογείτονα δὲν νὰ ἐρμηνευθῇ ἀπλῶς διὰ τοῦ neque quenquam indigenarum mali socium habens. Ὁ νέος ἄγγλος μεταφραστὴς τοῦ Σοφοκλέους Θωμᾶς Φραγκλίνος (Thomas Franklin) ταῦτά καὶ ἐγὼ θὰ ἐφρονέω, μὴ εὕρισκων τὸν κακὸν γείτονα ἐν τῇ λέξει κακογείτων, ἀλλ' ἀπλῶς μεταφράζων αὐτὴν διὰ τοῦ fellow-mourner (συμπάσχοντος)

Expos'd to the inclement skies

Deserted and forlorn he lies,

No friend nor fellow-mourner there

To sooth his sorrow, and divide his care.

βοήθεια, ὅσων καὶ ὁ ἴδιος δύναται ἑαυτῷ νὰ χορηγήσῃ, καὶ αἱ μεμψιμοιρίαι αὐτοῦ ἐν τῷ ἐρήμῳ ἀέρι ἀψίπτανται: τότε ἀκριβῶς καθορώμεν τὴν πᾶσαν τολαιωρίαν, ἥτις δύναται νὰ πληρῇ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, κατακραυνοῦσαν τὸν ἀτυχῆ, πᾶσα δὲ στιγμιαία σκέψις, καθ' ἣν φανταζόμεθα ἡμᾶς ἐν τῇ ἐκείνου θέσει, διεγείρει ἐν ἡμῖν φρίκην καὶ τρόμον. Οὐδὲν ἄλλο πρὸ ἡμῶν διακρίνομεν ἢ τὴν ἀπελπισίαν ἐν τῇ τρομερωτάτῃ αὐτῆς μορφῇ· οὐδὲν δὲ συμπαθητικὸν συναίσθημα εἶναι ἰσχυρότερον, οὐδὲν πλειότερον κατατίκει ὁλόκληρον τὴν ψυχὴν, ἢ ἐκεῖνο, ὅπερ μετὰ τῆς ιδέας τῆς ἀπελπισίας συναναμίγνυται. Τοιοῦτου εἶδους ἦν ἡ συμπάθεια, ἣν διὰ τὸν φιλοκτήτην αἰσθανόμεθα, ἰσχυρότατα δὲ μάλιστα κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν, καθ' ἣν ὁρώμεν αὐτὸν καὶ τοῦ ἰδίου τόξου στερούμενον, τοῦ μόνου, ὅπερ τὴν ἀθλίαν αὐτοῦ ζωὴν ὤφειλε νὰ διατηρήσῃ. — Κρίμα τῷ Γάλλῳ! ὅστις οὔτε νοῦν εἶχεν, ἵνα τοῦτο σκεφθῇ, οὔτε καρδίαν, ἵνα αἰσθανθῇ αὐτό. Ἡ καὶ ἂν ἐτι ἐκέκτετο αὐτά, ἥτο ὅμως ἀρκετὰ μικρὸς ὥστε νὰ θυσιάσῃ πάντα ταῦτα εἰς τὴν πενιχρὰν καλαισθησίαν τοῦ ἔθνους αὐτοῦ. Ὁ Σατωμπρέν χορηγεῖ κοινωνίαν τῷ φιλοκτήτῃ, ἐπιτρέπων ἵνα πριγκήπισσα κόρη προσέλθῃ αὐτῷ ἐν τῇ ἐρήμῳ νήσῳ καὶ αὐτὴ δὲ οὐχὶ μόνη ἀλλὰ μετὰ τῆς ἀκολουθοῦσας αὐτῆς, πράγμα, περὶ οὗ ἀγνοῶ ἂν ἡ πριγκήπισσα ἢ ὁ ποιητὴς μετὰ μείζονος ἀνάγκης ἐχρησιμοποίησε. Παραλιπὼν οὗτος ὁλόκληρον τὸ διὰ τοῦ τόξου ἐξαιρετον παιγνίον ἀντικατέστησε τοῦτο διὰ τοῦ παιγνίου τῶν ὠραίων ὀφθαλμῶν. Πράγματι βέλος καὶ τόξον λίαν διασκεδαστικά θὰ ἐφαίνοντο τῇ γαλλικῇ ἡρωϊκῇ νεολαίᾳ. Τοῦναντίον ὅμως οὐδὲν σοβαρώτερον τῆς ὀργῆς τῶν ὠαρίων ὀφθαλμῶν. Ὁ Ἕλλην βασανίζει ἡμᾶς διὰ τῆς φρικώδους ὑποψίας ὅτι ὁ ἀτυχὴς φιλοκτήτης θὰ μείνῃ ἐν τῇ ἐρήμῳ νήσῳ ἄνευ τοῦ τόξου αὐτοῦ καὶ ἐλαστικῶς κατ' ἀνάγκην θ' ἀποθάνῃ. Ὁ Γάλλος γινώσκει βασιμωτέραν ὁδὸν πρὸς κατάκτησιν τῶν ἡμετέρων καρδιῶν· οὗτος γεννᾷ ἐν ἡμῖν τὸν φόβον ὅτι ἄνευ τῆς πριγκήπισσας αὐτοῦ θ' ἀποδημήσῃ κατ' ἀνάγκην ὁ υἱὸς τοῦ Ἀχιλλέως. Τοῦτο δὲ οἱ παρισίνοι κρίται τῆς καλλιτεχνίας θριαμβοῦν ἐπὶ τῶν ἀρχαίων καλοῦσιν. Εἰς μάλιστα τούτων προτείνει, ἵνα τὸ δράμα τοῦ Σατωμπρέν κληθῇ¹ La Difficulté vaincue (ἡ κατανίκησις τῆς δυσχερείας).

(Ἀκολουθεῖ).

ΟΛΓΑ ΛΑΖΑΡΙΔΟΥ.

ΛΙΝΑ.*

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Ἐκεῖνο ὅπερ παρόχεται.

II.

— Ποῦ βαίνομεν; ὦ, ἀλλὰ εἰς τὴν ἔπαυλιν! μᾶς ἀναμένοντιν εἰς τὸ γεῦμα, καί, μὰ τὴν ἀλήθειαν, ὁ στόμαχός μου παραπονεῖται μονονουχὶ φωνὴν ἀφίεις. Μόλις εἰς τὴν 1 μ. μ. θὰ καθήσωμεν εἰς τὴν τράπεζαν.

— Καί... ἐγὼ σ' ἔκαμα ν' ἀργήσῃς τόσον, καλέ μου Φήλιξ;

— Ποῖα ἐρώτησις! καὶ ποῖος ἄλλος θέλεις νὰ μ' ἔκαμε; ἀλλὰ ἔσο ἡσυχος· ἀκριβῶς διὰ τοῦτο θὰ φάγωμεν μὲ περισσοτέραν ὀρεξιν.

Προσπέρ, ἔκραξε πρὸς τὸν ἀμαξηλάτην ὁ ἐκμισθωτής, βιάσατε ὀλίγον τὸ ζῶν· ἐντὸς ὀλίγου θ' ἀποκειμηθῇ εἰς τὸν δρόμον.

Ἡ φράσις αὕτη ἀληθῶς ἐλέχθη τυχαίως, διότι ὁ ἵππος οὐδόλως ἔχρηζεν ἐκβιασμοῦ, ἀλλὰ τοῦναντίον μάλιστα πρὸς τὸν γοργὸν καὶ κελπύζοντος τριποδισμοῦ, στερρῶς καὶ ῥωμαλέως ἐλαττῶν ὁλονέν τὴν διακνητομένην ἀπόστασιν ὑφ' ἑκαστον αὐτοῦ βήμα.

Μετὰ μικρὸν ἡ ὑψηλότοχος γέφυρα τοῦ Λαιύρακ προῦθαλε κρύπτουσα τὰς βάσεις αὐτῆς εἰς δύο γιγαντώδεις ἐκ κορυφῶν πολλῶν δένδρων θυσάνους, κλιμακῶδον διατεθειμένους ἐπὶ τῶν δύο ὀχθῶν.

— Ἐφθάσαμεν· εἶπε ταχέως ὁ Φήλιξ, δεικνύων διὰ τοῦ δακτύλου κομψὸν πυργίσκον, οὗ τοὺς ἐκ σχιστολίθου θριγκοὺς κατεκάλυπτον εὐθαλεῖς καὶ βαθύφυλλοι κορυφαὶ δένδρων.

Ἡ ἀμαξία κατ' ἀρχὰς ἀνερριχήθη, οὕτως εἶπεῖν, ἐπὶ τῆς εὐδένδρου χλιτύος· τότε ὁ ἡνίοχος, πεζεύσας, ἔσυρε τὸν ἵππον ἀπὸ τοῦ χαλινοῦ ἐπὶ τῶν εὐλυγίστων καὶ ὑποτρεμουσῶν ὑπὸ τὰ βήματα σανίδων, αἵτινες ἀπετέλουν τὴν μεταξὺ τῶν τόξων εὐθείαν ἐν τῇ γέφυρᾳ δίοδον· οὕτω δὲ πεζῇ μέχρι τοῦ ἀκροῦ διαβάς μετὰ τῶν συνοδῶν ὁ Προσπέρ, ἀνέβη καὶ πάλιν ἐπὶ τοῦ δίφρου, καὶ ἔτυψε τυπικῶς μόνον τὸν ἀέρα διὰ τῆς μάστιγος αὐτοῦ, ἥτις ἀπήχησε συριγμόν.

Ὁ ἵππος, ἐξ ἐνστίχτου αἰσθανόμενος ὅτι προσεγγίζει εἰς τὴν φάτνην αὐτοῦ, τάχιστα διήνυσσε καλπαστὶ 300 μέτρων ἀπόστασιν.

— Σιγὰ, Σιγὰ, Προσπέρ! ἀνέκραζεν ὁ Φήλιξ· προσέξατε εἰς τὴν στροφὴν τῆς δένδρσειρας.

Ἀκριβῶς τῇ στιγμῇ ἐκείνῃ ἐφθανον εἰς τὴν στροφὴν εὐτυχῶς ἄνευ συγκρούσεως, διότι ὁ Προσπέρ, δεξιότατα διευθύνων, κατάρθωσε ν' ἀποφύγῃ τὴν ἀποτομον γωνίαν.

Τότε ὁ δίφρος εἰσελθὼν ὑπὸ στέγην, ἀποτελουμένην ἐκ κεφαλῶν μεγάλων δένδρων, γραφικῶς τοὺς κλώνους αὐτῶν συζευγνύοντων εἰς θόλον εὐσκιον, διέβη

1) Λίαν εὐτραπέλως εἰρωνεύεται τοὺς Γάλλους ὁ συγγραφεὺς ἐν τῇ περιχοπῇ ταύτῃ, ἀνατρέπων τὴν παρὰ τοῖς ὁμοθεύουσιν αὐτοῦ ἀξίαν τοῦ Σατωμπρέν, ὡς ἐφαμιλλοῦ τοῦ Σοφοκλέους Σ. Μ.

2) Mercure de France, Ἀπρίλ. 1755. σ. 177.

*) Ἰδε ἀριθ. 6, σελ. 114 — 118.